

ПОРЯДОК ПРОВЕДЕННЯ

перевірки суб'єкта первинного фінансового моніторингу.
Застосування органами юстиції санкцій за порушення вимог законодавства щодо фінансового моніторингу

О. М. Захандревич

начальник відділу правової допомоги та легалізації документів Управління нотаріату та фінансового моніторингу юридичних послуг Департаменту нотаріату, банкрутства та функціонування центрального засвідчувального органу

Порядок проведення перевірки суб'єкта первинного фінансового моніторингу

Із прийняттям Верховною Радою України Закону України «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, або фінансуванню тероризму» (далі – Закон) одним із органів, що виконує функції державного фінансового моніторингу, визначено Міністерство юстиції України.

Так, пунктом 1 частини другої статті 14 Закону Міністерство юстиції України зобов'язано здійснювати нагляд у сфері запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, або фінансуванню тероризму за діяльністю нотаріусів, адвокатів та осіб, які надають юридичні послуги (далі – суб'єкт), зокрема шляхом проведення планових та позапланових перевірок, у тому числі виїзних.

Порядок проведення перевірок Міністерством юстиції України суб'єктів первинного фінансового моніторингу, затверджене

ний наказом Міністерства юстиції України від 29.09.2010 № 2338/5 (далі – Порядок) (зі змінами), передбачає, що Мін'юст, а також за його дорученням територіальні управління юстиції (далі – управління юстиції) мають право здійснювати планові та позапланові перевірки діяльності суб'єкта.

Плановою перевіркою вважається перевірка діяльності суб'єкта, яка передбачена у плані проведення перевірок. Позаплановою перевіркою вважається перевірка, яка не передбачена планом перевірок. Мін'юст та його територіальні органи мають право здійснювати безвізні та виїзні перевірки. Підставою для проведення Мін'юстом (управлінням юстиції) планової перевірки суб'єкта щодо дотримання ним вимог законодавства у сфері запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, або фінансуванню тероризму є включення його до плану проведення перевірок на відповідний квартал, який затверджено наказом Мін'юсту (п. 2.1 Порядку).

Планова перевірка передбачає перевірку відповідності діяльності суб'єкта вимогам законодавства у сфері запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, або фінансуванню тероризму протягом періоду, який підлягає перевірці. Планова перевірка проводиться за весь або певний період діяльності суб'єкта. Питання, охоплені плановою перевіркою за певний період, не можуть стати об'єктом наступної перевірки.

Плановою перевіркою охоплюється перелік питань щодо додержання суб'єктом обов'язків, визначених статтями 6–12, 17 Закону, а також іншими нормативно-правовими актами, що регулюють діяльність у сфері запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, або фінансуванню тероризму.

Про проведення планової перевірки суб'єкт повинен бути попередньо повідомлений Мін'юстом (управлінням юстиції)

рекомендованим листом з повідомленням про вручення не менше ніж за десять календарних днів (з моменту отримання суб'єктом повідомлення) до початку її проведення.

Позапланова перевірка проводиться на підставі наказу Мін'юсту за період, що підлягає перевірці, та за окремими питаннями.

Згідно з пунктом 2.7 Порядку, позапланова перевірка проводиться без попереднього повідомлення суб'єкта за наявності хоча б однієї з таких підстав:

письмового повідомлення органів державної влади та місцевого самоврядування про ознаки порушення суб'єктом вимог законодавства у сфері запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, або фінансуванню тероризму;

виявлення за результатами безвізної перевірки фактів порушення суб'єктом вимог законодавства у сфері запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, або фінансуванню тероризму;

за ініціативою Держфінмоніторингу у разі безпосереднього виявлення ним ознак порушення суб'єктом вимог законодавства у сфері запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, або фінансуванню тероризму під час його діяльності;

виявлення нових документів (обставин), що не були відомі та не могли бути відомі під час проведення планової перевірки та які можуть вплинути на висновки за результатами планової перевірки.

Повторна перевірка питань, які перевірялись, проводиться лише за рішенням суду або за постановою слідчого у кримінальній справі (п. 2.8 Порядку).

Для проведення виїзної перевірки видається посвідчення на право проведення перевірки (далі – Посвідчення), яке підписується Міністром юстиції України або начальником відповідного управління юс-

тиції. У разі відсутності Міністра юстиції України або начальника відповідного управління юстиції посвідчення підписується особами, що виконують їх обов'язки.

Перевірка призначається на строк, необхідний для забезпечення своєчасного та в повному обсязі проведення перевірки, але не більше ніж на 7 робочих днів. У разі потреби, за обґрунтованим письмовим зверненням керівника робочої групи, строк проведення перевірки може бути продовжений не більше ніж на 5 робочих днів.

Під час проведення перевірки робоча група детально вивчає, аналізує та оцінює всі необхідні документи, які стосуються діяльності суб'єкта з питань запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, або фінансуванню тероризму.

Представники робочої групи мають право знімати копії з документів суб'єкта, необхідних для проведення перевірки, та вимагати їх засвідчення суб'єктом.

Керівник та члени робочої групи при проведенні перевірки мають право:

- мати доступ до документів та інших матеріалів, необхідних для проведення перевірки;

- вимагати для перевірки необхідні документи та іншу інформацію у зв'язку з реалізацією своїх повноважень;

- вимагати в межах своєї компетенції у суб'єкта надання письмових пояснень;

- у разі якщо є дані, які свідчать про наявність реальної загрози життю, здоров'ю або майну членів робочої групи, звертатися до правоохоронних органів для вжиття спеціальних заходів для забезпечення безпеки;

- у разі недопуску до проведення перевірки, застосування щодо членів робочої групи насильства звертатися до органів внутрішніх справ для вжиття заходів відповідно до законодавства;

- узгоджувати із суб'єктом організаційні питання щодо проведення перевірки.

Керівник та члени робочої групи при проведенні перевірки зобов'язані:

- вручити суб'єкту в його приміщенні або в приміщенні Мін'юсту (управління юстиції) копію Посвідчення. У разі відмови суб'єкта поставити відмітку про отримання копії Посвідчення керівник робочої групи робить відповідний запис та засвідчує це власним підписом;

- повідомити (усно) суб'єкта про права, обов'язки та повноваження членів робочої групи, причину та мету перевірки, про права, обов'язки та відповідальність суб'єкта;

- визначити перелік необхідних для перевірки документів та терміни їх надання;

- у випадках, передбачених пунктом 6.3 Порядку, скласти Акт про відмову суб'єкта від проведення перевірки;

- узгодити інші організаційні питання щодо проведення перевірки.

Акт про відмову суб'єкта від проведення перевірки складається у разі: недопуску робочої групи до приміщення суб'єкта; відмови суб'єкта поставити на першому примірнику Посвідчення підпис та/або зазначити прізвище, ініціали, посаду особи та дату отримання нею другого примірника Посвідчення; відмови суб'єкта повернути перший примірник Посвідчення; відмови (ухилення) суб'єкта у наданні документів, необхідних для проведення перевірки.

У разі відсутності суб'єкта за його місцезнаходженням, складається Акт про відсутність суб'єкта за місцезнаходженням.

У разі відмови суб'єкта на усний запит членів робочої групи надати документи чи належним чином засвідчені копії документів (витяги з документів) керівник робочої групи вручає суб'єкту запит про надання документів, необхідних для проведення перевірки, із зазначенням часу та дати надання необхідних документів (п. 6.5 Порядку).

Слід також зазначити, що пунктом 8 частини другої статті 14 Закону передбачено, що Міністерство юстиції (управління юстиції) зобов'язано забезпечувати зберігання

інформації, що надійшла від суб'єктів первинного та державного фінансового моніторингу і правоохоронних органів.

Питання, які охоплюються під час проведення планової перевірки суб'єкта

Під час проведення планової перевірки суб'єкта перевіряється правильність: порядку реєстрації у Держфінмоніторингу суб'єкта; виявлення фінансових операцій, що підлягають фінансовому моніторингу та які можуть бути пов'язані, стосуються або призначені для фінансування тероризму; класифікації клієнтів з урахуванням критеріїв ризиків, визначених Держфінмоніторингом, і порядок вжиття застережних заходів щодо клієнтів, діяльність яких свідчить про підвищений ризик проведення ними таких операцій; порядку повідомлення Держфінмоніторингу про фінансові операції, які відповідно до Закону підлягають фінансовому моніторингу та стосовно яких є достатні підстави підозрювати, що вони пов'язані, стосуються або призначені для фінансування тероризму; порядку збору і зберігання документів, щодо ідентифікації осіб, які провели фінансову операцію, що згідно із Законом підлягає фінансовому моніторингу; питання згідно з Положенням про здійснення фінансового моніторингу суб'єктами, державне регулювання та нагляд за якими здійснює Міністерство юстиції України.

Оформлення результату перевірки суб'єкта

За результатами планових та позапланових перевірок робоча група складає у двох примірниках Акт перевірки дотримання вимог законодавства у сфері запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, або фінансуванню тероризму (далі – Акт перевірки), який підписують члени робочої групи та суб'єкт, не пізніше дати закінчення терміну проведення перевірки (п. 5.1 Порядку).

До примірника Акта перевірки Мін'юсту (управління юстиції) обов'язково додаються матеріали перевірки – копії документів, ви-

тяги з документів суб'єкта, належним чином засвідчені, пояснення, протоколи та інші документи згідно з переліком, зазначеним в Акті перевірки. Інформація, що міститься в Акті перевірки, не підлягає розголошенню співробітниками Мін'юсту (управління юстиції), яким вона стала відома. Акт та матеріали перевірки не підлягають передачі юридичним чи фізичним особам, а також іншим органам, за винятком випадків, передбачених законом (п. 5.3 Порядку).

В Акті перевірки викладаються всі виявлені під час перевірки факти невиконання (неналежного виконання) суб'єктом вимог законодавства у сфері запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, або фінансуванню тероризму.

За результатами перевірки, у разі встановлення фактів порушення вимог законодавства у сфері запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, або фінансуванню тероризму, керівник робочої групи вказує в Акті перевірки пропозиції щодо усунення виявлених порушень.

У разі усунення суб'єктом під час проведення перевірки порушень та недоліків, виявлених під час проведення перевірки, це відображається в Акті перевірки.

При складанні Акта перевірки мають бути додержані об'єктивність і вичерпність опису виявлених фактів і даних. Не допускається викладати в Акті перевірки припущення та факти, не підтвержені документально. Будь-які виправлення та доповнення в Акті перевірки після його підписання членами робочої групи не допускаються. Про виявлення описок після підписання Акта перевірки суб'єкт повідомляється письмово.

У разі ненадання суб'єктом, який перевіряється, документів, необхідних для проведення перевірки, в Акті перевірки робиться запис про це із зазначенням причин.

Якщо член робочої групи не згодний із змістом Акта перевірки, він має право ви-

класти в письмовій формі свою окрему думку з обґрунтуванням і додати її до Акта перевірки.

У разі відмови суб'єкта підписати Акт перевірки, про це робиться відмітка на обох примірниках Акта перевірки. Суб'єкт має право надати зауваження до Акта перевірки. Один із примірників Акта перевірки під особистий підпис вручається суб'єкту, другий примірник зберігається в Мін'юсті (управлінні юстиції) (п. 5.10 Порядку).

У разі відмови суб'єкта отримати другий примірник Акта перевірки та зробити про це запис на першому примірнику Акта перевірки керівник робочої групи робить відповідний запис у двох примірниках Акта перевірки в місці, визначеному для підпису представником суб'єкта, після чого протягом п'яти робочих днів другий примірник Акта перевірки направляється суб'єкту рекомендованим листом з повідомленням про вручення.

Зауваження до Акта перевірки можуть надаватися суб'єктом протягом трьох робочих днів з дати отримання другого примірника Акта перевірки. Ці зауваження є невід'ємною частиною Акта перевірки.

Застосування органами юстиції санкцій за порушення вимог законодавства щодо фінансового моніторингу

На виконання вимог статей 14, 23 та 25 Закону та відповідно до вимог Порядку розгляду справ про порушення вимог законодавства, що регулює діяльність у сфері запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, та застосування санкцій, затвердженого наказом Міністерства юстиції України від 29.09.2010 № 2340/5, у Міністерстві юстиції та його територіальних органах утворені Комісії з питань застосування санкцій за порушення вимог законодавства у сфері фінансового моніторингу (далі – Комісія).

До повноважень Комісії належать: розгляд актів перевірок суб'єктів, документів, які підтверджують факти порушень вимог

Закону та/або нормативно-правових актів, що регулюють діяльність у сфері запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, заперечень до актів перевірок (за наявності) та інших матеріалів перевірок; вирішення питань про застосування до суб'єктів санкцій за порушення вимог законодавства у сфері фінансового моніторингу; визначення розміру штрафу.

Підставою для прийняття Комісією рішення про застосування санкцій до суб'єкта є акт перевірки Міністерства юстиції (управління юстиції), документи, які підтверджують факти порушень вимог законодавства у сфері фінансового моніторингу, заперечення до Акта перевірки (за наявності) та інші матеріали перевірки.

Датою порушення провадження у справі про невиконання (неналежне виконання) вимог законодавства у сфері фінансового моніторингу є дата підписання Акта перевірки, яким виявлені ці порушення. На розгляд та прийняття відповідного рішення Комісії подаються Акт перевірки суб'єкта, документи, які підтверджують факти порушень вимог Закону та/або нормативно-правові актів у сфері фінансового моніторингу та інші матеріали перевірки. Протягом 30-ти днів після порушення провадження у справі Комісія приймає рішення про накладення штрафу на суб'єкта або про закриття провадження у справі, яке оформлюється відповідною постановою за встановленими формами.

Справа про невиконання (неналежне виконання) вимог Закону та/або нормативно-правових актів, що регулюють діяльність у сфері запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, розглядається за участю суб'єкта, який притягується до відповідальності та/або його представника. Повноваження представника засвідчуються довіреністю, оригінал або засвідчена копія якої долучається до матеріалів справи.

Міністерство юстиції (управління юстиції) повідомляє суб'єкта про дату та час розгляду справи не пізніше, ніж за п'ять днів до дати її розгляду, шляхом надсилання (вручення) повідомлення про розгляд справи.

Нез'явлення суб'єкта та/або його представника у разі, якщо про дату розгляду справи вони були повідомлені у встановленому порядку (що підтверджується відповідним документом про вручення повідомлення), не може бути підставою для відкладення розгляду справи.

У разі нез'явлення суб'єкта та/або його представника з поважних причин, що підтверджується відповідними документами, та при відсутності письмового клопотання про розгляд справи за відсутності суб'єкта та/або його представника Комісія відкладає розгляд справи, про що повідомляє суб'єкта шляхом надсилання (вручення) повідомлення. При цьому перебіг строків провадження у справі призупиняється до дати наступного розгляду справи за участю суб'єкта та/або його представника.

За результатами розгляду матеріалів справи Комісія протягом 30 днів після порушення провадження у справі приймає рішення про накладення штрафу на суб'єкта або про закриття провадження у справі, яке оформлюється відповідною постановою за встановленими формами.

Постанова про застосування штрафу або про закриття провадження у справі вручається суб'єкта (його уповноваженому представнику) або надсилається за місцезнаходженням суб'єкта рекомендованим листом з повідомленням про вручення не пізніше п'яти робочих днів з дня її винесення.

Суб'єкт має сплатити штраф не пізніше ніж через 15 днів з дня отримання постанови про накладення штрафу, а в разі оскарження такої постанови – не пізніше ніж через 15 днів з дня набрання чинності рішенням про залишення скарги без задоволення.

Враховуючи зміст пункту 22 частини другої статті 29 Бюджетного кодексу України,

3.1 Порядку відкриття та закриття рахунків у національній валюті в органах Державного казначейства України, затвердженого наказом Державного казначейства України від 02.12.2002 № 221, та Класифікації доходів бюджету, затвердженої наказом Міністерства фінансів України від 14.01.2011 № 11, штраф зараховується до загального фонду Державного бюджету України шляхом сплати суми на бюджетні рахунки, які щорічно на початок нового бюджетного періоду відкриваються в управліннях (відділеннях) у районах, містах та в районах у містах Державного казначейства України у розрізі кодів бюджетної класифікації та територій.

Після перерахування суми штрафу суб'єкт надсилає Міністерству юстиції (управлінню юстиції) копію квитанції або іншого платіжного документа про сплату штрафу. Зазначена копія документа підшивається до справи.

У разі якщо суб'єкт не сплачує штраф протягом встановленого строку з дня отримання постанови про накладення штрафу, Міністерство юстиції (управління юстиції) звертається до суду з позовною заявою про стягнення з суб'єкта відповідної суми штрафу.

Рішення про накладення штрафу може бути оскаржене суб'єктом в установленому законодавством порядку.

Також Законом передбачено, що крім застосування фінансових санкцій за повторне аналогічне протягом одного року порушення суб'єктами вимог Закону та/або нормативно-правових актів, що регулюють діяльність у сфері запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, може бути зупинена нотаріальна діяльність приватного нотаріуса або анульовано свідоцтво про право на заняття нотаріальною діяльністю, зупинена дія або анульовано свідоцтво про право на заняття адвокатською діяльністю, обмежена, тимчасово припинена дія чи анульована ліцензія або інший спеціальний дозвіл на право провадження певних видів діяльності суб'єкта у порядку, встановленому законом.